

פרוטוקול מס' 268

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום ג', ד' באדר תשל"ז - 22.2.1977 - שעה 08.30

נ כ ח ר:

חברי הוועדה:
י. ארידור - היו"ר
י. בארי
א. זריב
ב. מואב
ב.צ. קשת
י. תמיר

מוזמנים:
ח. קוברסקי - מנכ"ל משרד הפנים
א. מרינוב - ראש השירות לשמירת איכות הסביבה
ר. חניב - מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה
ע. עילם - מנכ"ל הוועדה לאנרגיה אטומית
י. אלטר - הוועדה לאנרגיה אטומית
י. ארנון - חברת החשמל
מ. גלקין - " "

מזכיר הוועדה: י. ברזני

רשמה: ע. הירשפלד

סדר-היום: הפיקוח הממלכתי והפרלמנטרי על ההכנות להקמת כורים גרעיניים באתר ניצנים - תאמת לסדר-היום של חבר הכנסת ב. מואב.

- 1199 -

התקבלה ביום 22.2.77

הי"ר י. ארידור:

אני פותח את הישיבה.

הנושא שעומד על סדר-היום הוא: הפיקוח הממלכתי והפרלמנטרי על ההכנות להקמת כורים גרעיניים באתר ביצנים - הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ב. מואב. לפני-כן נשמע את תשובות מר קוברסקי לשאלות שהוצגו לו בשבוע שעבר בנושא של מדיניות משרד הפנים לשנה הקרובה.

ת. קוברסקי:

אני רוצה להעיר הערה כללית על שיטת אישורי התקציב, כפי שעלו משאלותיהם של חברי הוועדה. בשגים האחרונות החלטנו בענין שיטת אישור התקציב, והשנה הדבר הזה החל להיות מיושם הלכה למעשה. הפעלנו את בוסחת המענק, הבנויה על סל שירותים, ולכל רשות מקומית אנחנו גותנים היום, בעת הדיון אתה על התקציב, אישור לתקציב, אבל גם בהשוואה למה שהיה בתקציב על-פי בוסחת המענק, כאשר אנו מצביעים בתוכו על החריגות, ויש לנו היום מיכון מאד מפותח לגבי תקציב הרשויות המקומיות. הואיל ואנו עומדים בסוף שנת התקציב, אנו די מרוצים גם בהשוואה למה שהתרחש בראשית השנה והסטיות הן בהחלט במידת הסבירות. כמוכן שבתוך הדו"ח הכספי נוכל לומר דברים ברורים. לאור ההתפתחות באוטומציה יש לנו אפשרות, תוך 12 שעות להכניס למחשב תוכנית עם אלטרנטיבות, לקבל תשובות, וכן הצבעה על חריגות, ואם הוועדה תהיה מעוניינת פעם להרחיב את ידיעתה בענין זה, אציע להזמין את החברים למשרד כדי לראות את פיתוח המודל הזה, שהוא מעניין ומרתק.

בנושא מנגנון אני מוצא לזכרון להדגיש, שלמשרד הפנים יש מעמד ברור בחוק לגבי קביעת תקנים, שינויי דירוג וכל הכרוך בגיהול המנגנון במועצות האזוריות והמקומיות. כאן ישנה חקיקה. לגבי העיריות, המשרד לא הצליח לקבל תמיכה להצעת חוק שהוכנה עוד לפני שנים רבות. אין למשרד מעמד לתת הוראות לעיריה במוגע לשינויי תקן, דירוג וכדומה. המשרד אחראי דרך מכשיר התקציב, אבל אין לו סמכות תגובה על מציע כאשר עיריה מנהלת באופן עצמאי את מנגנונה. הוועדה ודאי זוכרת אין ניסיון להתערב בענייני עיריית תל-אביב, כאשר הוסיפה 10% לעובדי עבודת כפיים, וחבר הכנסת ארידור העיר שאין לנו סמכות להתערב בענין.

הי"ר י. ארידור:

ואתה שוכנעת שאני צדקתי מבחינת החוק.

ת. קוברסקי:

אני שוכנעתי שאני צודק מבחינת ההתייחסות והגישה לנושא. אני רק מבקש שאנחנו נגזור על עצמנו עקריות בתביעות מסוג זה. משרד הפנים בדעה שהיתה צריכה להיות חקיקה גם בנושאי עובדים בעיריות הגדולות. הנושא הוא בעל משמעות לאומית, והמשרד תומך במגמה זו. אולי על-ידי כך נבנים ערכים אחרים של ההנהגה העצמית וכדומה, אבל כוחנו בסעיף זה של מעורבות בחיי המנגנון בעיריות, הוא יותר מוגבל. אני מוכן להגיש לוועדה הווכחות המעידות על כך, שבמועצות האזוריות והמקומיות אנחנו שולטים במצב; בעיריות אנחנו רואים שבסוף השנה עברו על התקציב בעניינים אלה. פעלנו גם בעיריית תל-אביב ואנחנו מונעים גם דברים אחרים.

חבר הכנסת קשת שאל בקשר למידת הפיקוח על רכוש עיריה. הוא צודק, לדעתי הולך ומתבלה רכוש של מיליארדים רבים; בתי-ספר, כבישים, מכוזים, מכיוון שבתוך התקציבים בשנים האחרונות לא יכולנו לאפשר לרשויות המקומיות להקצות אמצעים להתחזקה נכונה של הרכוש. לדעתי, היו דרושים לנו לפני שנתיים עוד 400 מיליון לי בתקציב כדי לתת תשובה לבעייה זו. אני מניח שהבעייה היום היא כפולה. באין תשובה כספית, הרכוש בהחלט נפגע, אבל אני מניח שכאשר ירווח קצת, בצטרך לשים את הדגש על ענין זה.

ח. קוברסקי:

בשאלתי בענין מבקרי עיריות. לא יכולתי להניא אתי מספרים, מפני שהאנשים שעוסקים בזה שובתים, ואולי אביא את זה בכתב לקראת אחת הישיבות הבאות. כללית אבי יכול לומר, ללא נתונים, שהנושא של מבקרי עיריה התחיל לחדור, אבל יש קשיים בהשגת כוח-אדם.

אינני רוצה להתווכח על נושא הכבאות. הושמעו כאן הערות בכובות, ואתם יודעים שאנחנו ביצענו ריאורגניזציה בענין זה. לפני מספר חודשים מינינו אדם חדש, את מר מקוביץ במקום מר גרי, ואני חושב שצריך לתת לו לארגן את הנושא. אנחנו מתכוונים להמשיך בתהליך של ריאורגניזציה בענין זה. מה שברור הוא, שנצטרך לחזק את לשכת מפקח כבאות ראשי. בשנה הבאה אנחנו מתכוונים לתת לרשויות המקומיות אפשרות למנות 50 איש כהתחלה לנושא מביעה, אפילו אם נצטרך לעשות את זה על-חשבון דברים אחרים בתוך המערכת.

בענין מיחזור האשפה, השירות לאיכות הסביבה הגיש תוכניות. היתה אפילו הצעה ל"פילוט פרוג" קט" באזור הקריות בחיפה. לצערנו, לא הוקצה לנו כל סכום למטרה זו. ברגע שיהיו מוכנים להקצות את הסכומים האמתיים, המשרד יהיה ערוך להכנס לתהליך זה. בתוך תוכנית המיתאר הארצית שמכינים עכשיו, ייבדקו גם הנושאים שקשורים באיתור, מיון, וגם שיטות המיחזור של האשפה. מבחינת הכנת כל חומר התשתית לכניסה לענין זה אנחנו ערוכים ומזכנים.

נושא איגוד רשויות מקומיות לא קודם במידה הנכונה, והנושא אינו רק טכני ארגוני. הוא נושא פוליטי ממדרגה ראשונה, והמשרד עצמו אינו יכול להיות מתנדב להילחם נגד כל העולם. הוא גם איננו מצליח בזה. אנחנו השקענו באזור תל-אביב לפני 4 שנים כוחות מחשבה ואמצעים והרכבנו צוות, בראשותו של פרופ' בן-שחר, אשר בדק את הנושא. הצוות מנה 15 איש. אבל בינתיים היו שינויים בגוש תל-אביב והיה קושי לקדם את הענין. לענין עיריית-גג באזור גוש דן, למשל, דרושה חקיקה, כי לנו אין סמכויות, אלא על יסוד חקיקה. חשבו שהנושא הזה לא ייגמון לנו. אחת המטרות שהממשלה הטילה על ועדת זנבר היא להכין מפה כללית לרשויות המקומיות במגמה של צמצום, והמשרד תומך במגמה זו. בתמנתה ועדת משנה שצריכה להכין את הנושא הזה. תוך שנה וחצי הוועדה צריכה להציע לממשלה תוכנית לארגון מחדש של המפה כולה, ואז המשרד ילך בדרך של חוק כללי, כמו שבאנגליה געשה הדבר ומספר הרשויות צומצם. לדעתי, הכנסת הבאה תצטרך לעסוק בענין זה.

הקימונו ועדה משותפת לגוש דן. אני רוצה להיות גלוי אתכם ולומר, שאינני מרוצה מן הניצוץ. יש גבול למה שמישהו יכול להניע מישהו אחר. לדעתי היה מקום שהם יתקדמו יותר. הם לא התקדמו במידה הראויה, ולי אין הסבר לכך. אני חושב שבסופו של דבר גם ראשי ערים חייבים להסביר מדוע לא קידמו נושא. זה לא יכול להיות בנוי על משטר של הטלת מרות. הודעתי להם שאם אין להם אמצעים, נעזור להם באמצעים, אבל דרושה מנהיגות גחרצת.

בענין תחנות כוח לא אענה, כי הוועדה תקיים דיון מיוחד בנושא ועוד תהיה לי הזדמנות להתייחס לכך.

באשר לבניה במיגזר הערבי, אני רוצה לחלוק על הערה שהעיר חבר הכנסת אליעד. הוא ביסה להסתמך על דו"ח הוועדה שלי, כאילו ערבים בנו מפני שלא היו תוכניות מיתאר. אני רוצה לומר שהוועדה קבעה שלא גמצאו בכלל תימוכין לטענה זו, מכיוון שעד לשלב של אישור תוכניות מיתאר הורחבה הבניה. היתה לי הזדמנות להודיע בוועדה, שלכל כפר ערבי יש רזרבות גדולות מספיק להמשך הבניה. הוצעו ציחומים אחרים, בתחומים של בעלויות קרקע. מפני שגם אם יש קרקע המיועדת לבניה, אם אין קרקע ציבורית, יש בעיות בתחום הניצוץ, אבל זה לא שייך לתחום התכנון; וגם אם יש קרקע הוא צריך לקנותה בכסף

ח. קוברסקי:

מלא. השר יקרא את כל המלצות הוועדה בקשר לכל כפר, וכבר השבוע
ביכנס לשלבי הכנה בענין זה.

אני תומך בהצעתו של חבר הכנסת קאופמן,
שמהנדסים יתנו אישית את הדין כאשר בנין שהם בונים אינו נגמר בהתאם
לתוכניות. בענין זה היתה הצעה של חבר הכנסת תמיר, על הריסה
אדמיניסטרטיבית, והוא יעיד שכאשר היתה הצעת חוק פרטית שלו, הוא קיבל
את כל התמיכה.

באשר לפיקוח, משק וכספים, אני חוזר
ואומר שלמשרד הפנים אין מספיק כלים כדי לפקח על זה. זה עסק של
10 מיליארד ל" בתקציב רגיל ועוד 2 מיליארד ל" בפיתוח, עם 200 רשויות
אוטונומיות, ואני מציע שכל אחד יעשה השוואה בין המקובל היום כדי
לפקח ומה העמידו לרשותו. אני שומע שאתם עומדים להקפיא את התקן ולא
לאפשר למלא משרות, בלי לבדוק מהו הצורך הענייני, ולדעתי נעשה כאן
עוול לביהול הציבורי. וזאת, למרות שאגף התקציבים של האוצר וגם
הנציבות הכירו בכך שמשרד הפנים חייב לקבל תוספת משרות. אי-אפשר לפקח
על מערכת אדמיניסטרטיבית ופוליטית מסובכת כזאת בלי שיהיה לנו המינימום
הנדרש. אני מבקש מכל מי שיכול לעזור לנו, ומי שרוצה לקבל אינפורמציה
אנחנו עומדים לרשותו, כדי שנוכל לנהל את זה היטב.

בענין נושא ההלוואות אני מרוצה. אנחנו
הפסקנו את כל האפשרות של גטילת הלוואות בלתי מבוקרות. היתה לי שיחה
עם בנק ישראל, ומר מסר אמר לי - ואני יודע שגם מבקר המדינה בודק את
הנושא הזה - שהתופעה של הלוואות שבנקים נתנו ללא אישור משרד הפנים,
נפסקה. לפני שנתיים דרשנו מהמפקח על הבנקים שבפעל בענין זה מתוך
תיאום. לנו יש סמכות לפקח על העיריות, אבל הם מפקחים על הבנקים,
וצריך שיהיה כאן שיתוף ותיאום. בקשנו מהם להפעיל את חוק הבנקים,
והלוואה שאין לה אישור של שר הפנים, נחשבת כעבירה, זמאז נפסק הענין.
לשנה הבאה יש פיתוח. בתקציב המדינה יש תוספת של 600 מיליון ל"
על הסכומים שהיו קיימים בעבר למשרד הפנים, במיוחד כדי להשלים את מה
שהיה חסר בפיתוח. מחודש אפריל הבא, אם זה יאושר על-ידי הכנסת,
הרשויות המקומיות לא יוכלו יותר לקחת הלוואות בבנקים, אלא יתנו להן
הלוואות מתקציב המדינה. בזה הושלם, לדעתי, ביצוען של כל המלצות
דו"ח הוועדה שפעלה בראשותי, ושאושרו באוקטובר 1976 על-ידי הממשלה.

אני תמים דעים עם היושב-ראש בענין
השירות לשמירת איכות הסביבה. אני מתנגד לשירות לוחם. אני מתנגד
לכך ששירות ממשלתי כלשהו יהיה לוחם ברחוב. השירות הוא חלק ממערכת
של הממשל והוא יכול ללחום בתוך הממשל. המלחמה יכולה להתנהל בציבור
על-ידי חברי כנסת ועל-ידי ארגונים וולונטריים, אבל עובדי המדינה
מוגבלים. איפה הם ילחמו, בעתון "דבר"? זה שירות של הממשל וחלים
עליו כללי התנהגות כפי שבגזר על יחידה ממשלתית, ואני חושב שאין מקום
לבקורת כלפיו בענין זה.

באשר למחסבים, אנחנו עומדים עכשיו למקם
את כל הנושא הזה. אנחנו עומדים להכין קובץ של שמושי קרקע ברשויות
המקומיות, ולענין זה תהיה השפעה מאד מועילה על כל נושא התכנון הפיזי.

היו"ר י. ארידור: אני שאלתי גם לגבי זירוז ההליכים
בוועדות.

ח. קוברסקי:
לפני שבנים אחדות תיקנו את חוק התכנון
והבניה והכנסנו בו תיקונים רבים מאד.
אני מודה שלמרות זאת יש תופעות של סחבת. אנחנו בודקים את הצעותיך
לגבי תוכנית ספציפית. יש הגיון מסויים, אבל יתכן שיש בזה גם סכנות

ח. קוברסקי:

מסויימות. ברגע זה אנחנו עובדים על תקנות תכנון הבניה, ובקשתי להכניס סעיפים שבאים לפשט תהליכים. אנחנו יכולים היום להקים ועדות משנה ללא גבול, דבר שבעבר היה מנוע מאתנו. מלבד זאת אנחנו עומדים לקבל תגבורת של עזרה לגבי התכנון, כי הענין הזה נובע גם ממחסור בכוח-אדם. אני יודע שזה שונה ממחוז למחוז. אלה הן בעיות פרסונליות, שאינן נובעות רק מהשיטה.

י. תמיר:

מכיוון שלא הייתי נוכח בישיבה הקודמת ונגעו בנושא איכות הסביבה והשירות, ברצוני להעיר את ההערה הנאה. אני תמים-דעים עם מר קוברסקי, שגוף ממשלתי צריך להיות מוגבל במסגרות המוגבלות על המינהל, ויש להפריד בינו ובין מסגרת ציבורית וולונטרית חופשית מנקודת ממשלית. בוצר "בון-גברנמנט אורגניזיישן" כפי שמקובל בעולם הגדול. מה אנחנו עשינו בארץ? אנחנו מחקים את הגויים. הקמנו גוף גג של מסגרות וולונטריות, אגודה הרשומה כדת וכדין; זה גוף של כל המסגרות הציבוריות הפועלות במתכונת איכות הסביבה ומתוך עבודה בלתי-רגילה אנחנו מקדמים את הנושא. בקשנו את מנהל השירות, ד"ר אורי מרינוב, להיות חבר הנהלה, מתוך ידיעה מראש שהדבר אינו מחייב אותו באותם תחומים שאותם הגופים חופשים לפעול בהיותם בלתי-נסמכים לתקציב המדינה ומשרדיה. כך שפתרנו במידה רבה את המעשה הזה על-ידי תיאום בין משרד הפנים והשירות לבין הגופים הוולונטריים. לפי בסיון העבודה בחודשים הראשונים, אני חושב שאנחנו הולכים בדרך הזכונה, ורצייתי להביא זאת לידיעת הוועדה ולידיעתו של מר קוברסקי.

ח. קוברסקי:

אני מודה לחבר הכנסת תמיר ורוצה להוסיף לדבריו. אני חושב שבמשרד הפנים יש הבנה לערכם של גופים וולונטריים. לא רק שקבענו להם מעמד בחוק ופירסמנו רשימה של 10 גופים וולונטריים, וביניהם מלר"ז לא של היום, אלא מלר"ז דאז, שזה היה קשה במיוחד; ולמרות שחלקנו על תכנון ועל דרך, זה לא השפיע על מתן הזכות לבוא ולהתנגד, עם סמכות שנובעת מחוק. אנחנו אפילו מממנים חלק מהתקציבים של הארגונים הוולונטריים. החברה להגנת הטבע מקבלת עזרה, וכך הרבה מאד גופים אחרים. גם ברשויות המקומיות אנחנו מעודדים שמתקציביהם יעודדו גופי התנדבות. זה מעיד על המגמה. וכאשר בא חבר הכנסת תמיר עם יוזמתו הברוכה, גדמה לי שהוא חש שהוא מוצא בנו בן-ברית בענין. במועצה הארצית לתכנון ולבניה יש גם נציג למועצה זו שאתה עומד בראשה, והוא עזריה אלון. כך שלדעתי, התקדמנו.

אין לי עדיין תשובה להצעתו של יו"ר הוועדה למתן מקום לנציג אשר יבטא את דעת האזרחים בתוך ועדות התכנון. זו בעייה קשה. הלא בתוך ועדות התכנון מיוצגים גם האזרחים. חמישה ראשי ערים הם בוודאי אנשי ציבור, ויש להניח שהציבור בוחר גם על-פי קריטריונים, אם זה ראש עיר הדואג לאיכות החיים של התושבים. בוועדה יושב גם נציג אגודת האיבג' יברים והארכיטקטים. בישיבות הוועדה משתתפים 20 וכמה איש, למרות שקבענו 15 איש, ויש משרדים שאינם מיוצגים. אילו היה מתאפשר שכל אותם ארגונים וולונטריים היו מתאחדים על שיגור איש, את זה הייתי מוכן לקבל ולפתור את הבעייה.

היו"ר י. ארידור:

אני מודה למר קוברסקי על תשובותיו. רשות הדיבור לחבר הכנסת מואב.

הפיקוח הממלכתי והפרלמנטרי על ההכנות להקמת כורים גרעיניים באתר ניצנים

ב. מואב:

אני רוצה להציג את הנקודות העיקריות, ולא אחזור על הדברים שאמרתי במליאת הכנסת. אני מניח שהחברים שיושבים כאן קראו אותם. אנסה לתמצת את

ב. מואב:

הבעיות העיקריות שאני רואה כאשר ישראל עומדת בפני כניסה לעידן כורני כוח גרעיניים.

אני מביין היטב את עמדת חברת החשמל ואת עמדת הממשלה, כאשר המטרה העיקרית שלהם היא יותר חשמל, מהר יותר, זול יותר וסגור יותר, ואחר-כך אנהיר את הדברים אחד לאחד. הציבור לעומת זאת אינו מתנגד, כמובן. הוא רואה בצורך ביותר חשמל צריכה כלכלית ופיתוח התעשייה, אבל הוא רוצה את הדברים בצורה זהירה יותר, בטוחה יותר ופתוחה יותר.

אני בעד גיוון מקורות האנרגיה, וזה כולל גם שמוש באנרגיה גרעינית ופיתוח של אלטרנטיבות אחרות, שהיום אולי אינן מסחריות, אבל צריך להשקיע בהן מאמץ כדי לפתח אותן. אגבנו כוועדת כנסת עוסקים בנושאים של תכנון מצד אחד, וגם בנושאים של איכות הסביבה, ועומדים בפני דילמה, שהיא קיימת לא רק כאן, אלא גם בבית-המשפט. כאשר הולכים לפתח תעשייה, בית-המשפט העליון עמד בפני אותה דילמה וקבע כמה תקדימים, או כמה הלכות בנושא זה, ואני רוצה רק להזכיר אלמנט אחד, והוא האלמנט של איזון האינטרסים. ברצוני להקריא כמה משפטים מתוך החלטה של בית-המשפט העליון בנושא אחר שהיה קשור בשדה תעופה במרכז הארץ, בקירבת מקום לישוב אזרחי, מדברי השופט ברזון: "במלים אחרות, אין להקריב את האינטרסים של האחד על מזבח האינטרסים של השני. בכל מקום שבו גר אדם, אין לשלול ממנו אפשרות של חיים אנושיים, שלא יהיו מופרעים במידה בלתי סבירה בשים לב לתנאי המקום ותנאי הסביבה. עקרונות דומים, החלים על יחסי שכנות, כוחם יפה בתחום המשפט הציבורי, הפומבי, לא פחות מאשר בתחום המשפט האזרחי, הפרטי. "איזון האינטרסים" הוא הראשית והאחרית של חיים נאותים בחברות, ועל רשות ציבורית המפעילה שירות ציבורי לשוות תמיד לבגד עיניה עקרון יסודי זה".

ועוד מדברי השופט ח. כהן באותו ענין:
"חשבונו מוטעה מיסודו הוא לבנות ולפתח תעופה אזרחית, וכל מנצע טכנולוגי אחר, במחיר עצניהם הממורטים של אזרחי המדינה (ואם בכל מדינה כך - בישראל שאין בה בית שאין בו חייל זכה, לא כל שכן). ברם, כבר בזדמן לי בעבר להביע דעתי שכל רשויות המדינה חייבות לכלכל עניניהם לא רק בהתאם להוראות החיקוק אשר על פיו הוסמכו לפעול ואשר אותו הם מבצעים, כי אם בהתאם לכל חוקי המדינה כולם - וחוק למניעת מפגעים, תשכ"א-1961 ופקודת הבזיקין בכלל זה".

הנאתי את הדברים רק כאילוטרציה לבעייה המרכזית שלנו, שגם ועדת הפנים ואיכות הסביבה צריכה לעמוד על המשמר של איזון האינטרסים הזה. לדעתי, איזון האינטרסים הופר, כאשר האינטרסים של חברת החשמל משחקים תפקיד חשוב יותר מאשר האינטרסים של הציבור.

כאשר הממשלה החליטה להשתמש בכורי כוח גרעיניים להפקת חשמל - ומה ששמעתי בוועדה לאנרגיה אטומית, בכל מקום שאליו פניתי באמר לי, וגם ראיתי את הדברים כתובים, הוועדה לאנרגיה אטומית, על-פי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, שהופקדה על הליכי הרישוי והפיקוח, אימצה באופן כמעט כולל את הליכי הרישוי בארה"ב, וברצוני לצטט מתוך הכנס שהתקיים במעלות בנובמבר 1975, מתוך דברים שנאמרו שם על-ידי אנשי הוועדה לאנרגיה אטומית בנושא של שיתוף הציבור ברישוי כורים: "רק בארה"ב בלבד קיימת מערכת רישוי בה יכול הציבור להשתתף במידה מסויימת באופן אקטיבי, כאשר נושאי בטיחות עקרוניים נידונים בפורומים פתוחים לקהל. הציבור שם יכול להשתתף בוויכוח ולהשפיע על תוצאותיו".

ב. מואב:

אנחנו אימצנו, פחות או יותר, את השיטה האמריקאית לגבי רישוי כורים. נדמה לי שבבדיקת הדברים מדינת ישראל לא אימצה את החלק הזה של הפתיחות לבקורת ציבורית, להשתתפות הציבורית ברישוי הכורים, ואני גם אציע מה יש לעשות. הדבר היחיד שנעשה עד היום הוא, שפורסמה מודעה אחת, ואולי שתיים, בעתון יומי על-ידי השירות לשמירת איכות הסביבה. במודעה נאמר שהוקמה ועדה לבדיקת ההשלכות הסביבתיות על רישוי כורים והוועדה קוראת לכל מי שרוצה להביע דעתו על ההשלכות הסביבתיות. יש לזכור ולהפריד זאת מן ההשלכות הבטיחותיות, שעליהן מופקדת הוועדה לאנרגיה אטומית. המודעה פורסמה לגבי השלכות סביבתיות בלבד. אני פניתי אל הוועדה כאזרח. לאחר חודשיים שאלתי אם יש עוד פוגים, והתברר שהייתי הפונה היחיד. כמוכן שפניתי לעוד גופים, שידעתי שיש להם אינטרס בענין, והם לא ראו את המודעה. ואז פנו עוד גופים וגם אנשים פרטיים שיש להם ענין בהקמת כורים וההשלכות הסביבתיות שלהם.

הדבר החשוב ביותר הוא, שבמודעה זו נאמר שאם יש לציבור אינפורמציה, הוא מבקש למסור את האינפורמציה הזאת בכתב, או על איזה אינפורמציה הוא מסתמך כשהוא מופיע בפני אותה ועדה. אני שלחתי מכתב לד"ר ברובגדר, שעומד בראש הוועדה, ואמרתי שהדבר הוא אבסורדי, שהרשות צריכה לתת קודם-כל אינפורמציה לציבור, ועל-סמך האינפורמציה הזאת יקבע הציבור את עמדתו בענין. אבל לא יתכן שהציבור יציע אתרים אלטרנטיביים, כפי שאני יכול לצטט ממכתב שקבלתי. כל אינפורמציה לא נמסרה לציבור. ועדה זו היא מאד מכובדת, אבל השאלה העיקרית היא מתן האינפורמציה לציבור.

א. יריב:

כשאתה אומר ציבור, זה לא זכויות האזרח.

ב. מואב:

זה כן זכויות האזרח.

א. יריב:

כדי להביע דעה בענין זה, צריך גם להבין בזה.

ב. מואב:

אם בונים ליד ביתך בנין שמסתיר לך את האויר, אתה יכול להתנגד לתוכנית. התוכנית הזאת מופקדת, אתה יודע את פרטיה, זה פוגע בזכויותיך, אתה בודק את התוכנית ומגיש התנגדות. אם מקימים במרחק מטר אחד מביתך כור גרעיני, אינך יכול לעשות זאת. אני מדבר על מה שנעשה עד היום. אם הדבר לא היה רציני מאד וחשוב מאד, הייתי אומר שהוועדה לבדיקת ההשלכות אינה רצינית. אני רוצה לחזק את השירות לשמירת איכות הסביבה, אבל השירות הזה הוא פסאדו. בוועדה זו יושבים נציגים של משרדי הממשלה, מושמעים דיבורים יפים מסגיב לשולחן, ולצערי זה לא רציני. לא הוגש לציבור הזה מידע ולכן הוא איננו יכול להתייחס לענין בצורה אינטליגנטית. שאלתי מי הם התושבים, ובאמר לי שאלה התושבים שליך ביתם זה יקום. גם השירות לשמירת איכות הסביבה וחברת החשמל הגישה לו מה שקרוי "מיני רפורט" על ההשלכות הסביבתיות של התחנה הגרעינית. לצערי, השירות לשמירת איכות הסביבה, שהוא גוף ממלכתי, אינו מסוגל לבדוק באופן רציני את הדברים האלה, כי אין לו הכלים והמשאבים לעשות זאת. גם הציבור אינו יכול לבחון את זה בעצמו, וגם מי שמופקד על כך בשירות לשמירת איכות הסביבה לדעתי אינו מסוגל לעשות זאת. לא מפני שהוא אינו רוצה. הוא רוצה, יכול ומעוניין, אבל אין לו הכלים והמשאבים כדי לתקן את המצב הזה.

בדקתי את חוק התכנון והבניה והגעתי

למסקנה שנושא תחנות הכוח ותחנות כוח גרעיניות בכלל, על-פי החוק בקבע על-פי תוכנית מיתאר ארצית.

מהו לעתך העקרונות לגבי תחנות כוח
גרעיניות?

י. תמיר:

אמרתי בדאשית דברי שאני בעד גיוון
מקורות האנרגיה.

ב. מאב:

אם כן, איך אפשר לא להקים אותן על שפת
הים?

היו"ר ש. ארזי:

מיד אתיחס לזה. חוק התכנון והבניה
אומר בסעיף 85, שתוכנית מיתאר ארצית
תפקד לעיון הציבור... וכו'. זה אותו חלק שקיים בתוכניות מחוזיות
ואחרות, פרט לתוכניות מיתאר ארציות. היות ותחנת כוח גרעינית מוקמת
על-פי תוכנית מיתאר ארצית, משמע שאין לציבור אפשרות לבדוק את הדברים,
ואינו יכול להתנגד לה. כך שאין הליכים קבועים בחוק לגבי תחנת כוח
גרעינית.

ב. מאב:

פניתי לראש הממשלה, היות שהוא השר הנוגש
בענין אנרגיה אטומית, ובקשתי שתינתן אפשרות מיוחדת לענין הכורים
הגרעיניים, להפקיד את התוכנית, להגישה לעיון הציבור, שיגיש התנגדויות,
הן תיבדקנה, ובצורה כזו תיעשה הפעולה הדרושה. לא קבלתי אפילו תשובה
שהמכתב בתקבל. על-כן בקשתי בהצעת חוק פרטית לתקן כהוראת שעה את חוק
התכנון והבניה, לטפל בתוכנית המיתאר, בהקצאת האתר לפחות לתחנת הכוח
הגרעינית כפי שנהוג לגבי תוכנית מיתאר מחוזית. דהיינו, שהיא תפקד
על-ידי המועצה הארצית, תוגבא לידיעת הציבור, המועצה הארצית תדון בה,
כפי שהדבר נהוג בארה"ב, שממנה אנחנו מאמצים את הליכי הרישוי.

כשאמרתי שחברת החשמל רוצה את הדברים יותר
מהר, אני חושב שתהליכי הפקדה כאלה לא יעכבו את חברת החשמל יותר
מהזמן הסביר, ואת רשויות התכנון בנושא של התחנה הגרעינית. אמרתי
שהממשלה מגלה כל מיני תכסיסי השהיה ומובעת את הגשת ההצעה, אבל זה
לא נושא שקשור ישירות, ואני רוצה כרגע לא להיות פוליטי בענין זה,
אלא לגבי האספקט הממלכתי.

במצב הקיים יש עירפול בלתי-רגיל. מצד
אחד אומר לנו השירות לשמירת איכות הסביבה בדו"ח האחרון שלו, שממנו
הוצאתי את הדברים, לגבי מיקום של תחנות כוח גרעיניות, שאנחנו נמצאים
עכשיו בשלב של איתור האתר. אני חושב שוועדת הפנים צריכה לתת דעתה
על הענין הזה. בחוגות באמר, שהכנת האתר תיעשה על-ידי המועצה לתכנון
ולבניה. את זה אומר השירות לשמירת איכות הסביבה. משמע שהאתר טרם
הוקצה, אבל בערכות בדיקות. ברצוני להפנות את תשומת-לבכם להחלטת
המועצה לתכנון ולבניה משיבתה ביום 17.3.70, האומרת שהמועצה רואה
צורך וגם בותנת הבחירות לעריכת תוכנית מיתאר ארצית, והתוכנית כוללת
כמוכח גם את תחנות הכוח הגרעיניות. בסעיף 8 באמר: "במגמה לצמצם
תפיסת שטחים על החוף, תיבדק האפשרות של הרחקת התחנות משפת הים, ושל
הבטחת מעבר ושימוש לצרכים אחרים לצורך האיתור של התחנה. עורך
התוכנית יבדוק גם את הסיכויים הטכנולוגיים לשחרור התלות בין איתור
תחנה ובין קרבתה לשפת הים". והתוכנית הזאת צריכה להיות מוגשת למועצה
הארצית לתכנון ולבניה. אני מביח שבדרך זו יהיו גם האתרים לתוכניות
אחרות.

מצד אחד התוכנית הזאת עדיין לא הוגשה
ולא אושרה, ועדיין לא הוחלט איפה תוקם תחנת הכוח הגרעינית. לכאורה
זה טוב. עדיין יש זמן להגיש חקיקה בענין הפקדת הדברים לעיון הציבור.
לכאורה הכל עדיין פתוח. למעשה יש באן ויכוח, בדו"ח של חברת החשמל
על הכנס שהתקיים במעלות בשנת 1975 היא לא מדברת על הקצאת אתרים
לתחנות כוח גרעיניות. מדובר שם על התקדמות לקראת הקמת תחנת כוח
גרעינית ראשונה בישראל (עמ' 73). באתר זה יבצעו סקרים רבים, כגון

ב. מראב:

סקר סייסמי וגיאולוגי, וכבר הלכו לעשות סקר דמוגרפי באיזור.

הנקודה העיקרית שאני רוצה להעלות לגבי קביעת האתרים היא, שלמועצה הארצית לתכנון ולבניה היו חייבים להגיש תוכנית עם אלטרנטיבות, שבהן אפשר יהיה למועצה הארצית לפחות - אם לא לדבר על הציבור - לקבוע אם ניתן באמת להקים את האתר בניצנים. לה היו צריכים להגיש את הסקרים, ולצדדי, עד כמה שאני יודע, ובדקתי את הדברים גם באגף הרישוי של הוועדה לאנרגיה אטומית, וגם ברשויות הממשלתיות, ומדברי שר המסחר והתעשייה שנאמרו בכנסת, הוברר לי שלא נערכו בדיקות לעומק בכל האתרים הנאים בחשבון על-פי סקר ראשוני שנערך עוד בשנות החמישים.

ומה עם בעיית המים?

היו"ר י. ארידור:

ב. מראב:

לפי דברי מר גלקין, בהשקעה של 20% של האנרגיה שהתחנה תייצר אפשר לבצל את זה בפנים הארץ. אני רוצה שהדברים ייבדקו ושזה ייעשה בצורה כזאת. חברת החשמל מתייחסת לאתר בניצנים כאילו הוא בקבע. היא כבר פירסמה מכרזים להקים כל מיני גדרות בשטח, להקים מבנה בטון, כאילו השטח כבר אושר להקמת תחנת כוח גרעינית. אינני רוצה שנחזור על משגה רידינג'ד ואני מדבר מבחינה תכנונית. אנחנו נמצאים עכשיו בשלב של לפני, ויכולים לקבוע הליכים במסגרת החוק הקיים. יהיה לנו חוק ומסגרת, והציבור ישתתף בקביעת ההליכים, ולא נחזור על השגיאה. כאן אנחנו קובעים קודם בניצנים, ואחר-כך מצירים את העיגולים מסביב למקום הזה.

לא ראיתי בשום מקום, שהדברים שצוטטו מפי מר גלקין, אמנם נבדקו ברצינות. אני חושש מאד שאם לא בניה את התוכניות ונבקש לפתוח אותן לפני הציבור, הדברים האלה ייעשו.

דברתי על ההשלכות הסביבתיות, כאשר הבעיה העיקרית שאני מעלה לגבי קביעת האתר הם השיקולים הבטיחותיים. לגבי הנושא של השיקולים הבטיחותיים, בזה עוסקים למעשה שני גופים. האחד הוא הוועדה לאנרגיה אטומית, המפקדת על נושא הפיקוח, על-פי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים. אני חושב שהחוק הזה אינו טוב מבחינה עקרונית ויש לתקנו. אינני חושב שחברי הכנסת צריכים ליזום הצעות חוק פרטיות לתיקון כל דבר בננושא זה. אני חושב שהממשלה צריכה ללכת לבדיקה יותר מדוקדקת ולחקיקת חוק יותר מפורט. אני מניח שגם לחברת החשמל, כל האספקטים שקשורים בבניית הכור, נעשים במלוא השקעת המשאבים. אינני מפקפק ברצינות וביכולת של הגופים האלה. הקושי העיקרי הוא לגבי עירוב התחומים בין רשות אשר מפקחת ורשות אשר בותבת רשיון ורשות מבצעת, שהן כולן הוועדה לאנרגיה אטומית, כאשר לצערנו אין גוף עצמאי, למרות שבחוק הזה נאמר שיש ועדה לבטיחות גרעינית שהיא תפקח על כך. עם ההרכב הטוב של אנשיה אינני מפקפק בזה, אבל אין מסגרת במדינת ישראל במערכת הזאת, שבמצא איזה שהוא גוף עצמאי, או שאינו ניזון מהוועדה לאנרגיה אטומית, שיהיה מסוגל לבדוק את הדברים. ואני צריך להביא דברים בשם אומרם. אחד המרצים במעלות אמר, שלמעשה מזמינים חברת יעוץ אמריקאית, וכל הגופים ביזונים זה מחברת יעוץ א' וזה מחברת יעוץ ב', כאשר את הבדיקות הגיאולוגיות מבצע גוף אחד, והחברות הללו מתרגמות את הדברים לאנגלית יפה ומגישות אותם לחברות שונות ולמומחים שונים בארץ.

אני רוצה לסכם את הדברים, ואני מציע לקיים דיון בוועדה. קודם-כל אני מבקש לדעת אם אתר בניצנים הוקצה או לא הוקצה. אם הוא אושר, צריך לבדוק את העניין מחדש. אם לא אושר, צריך לדאוג לכך שבמועצה הארצית לתכנון ולבניה יפעלו לפי ההליכים כפי שהצעתי בהצעת חוק פרטית. דהיינו, שאם האתר עדיין לא הוקצה,

ג. מואב:

יש בחוק אמצעים להפקת החשמל, ובאמצעותם להפיק חשמל, להגשת המצטרות מצד המצטר, ויש לאתר שבדקו כל האמצעים להאפשרות והצטרות יהיה מאובחן שהן בדקו, אפשר יהיה לבטל להקצאת השטח ולכל הפעולות שקשורות בהקמת הכור.

אני חושב שצריך להיעשות הרבה לגבי החקיקה, ואיבני רוצה להתחיל על כך את הדיווח. אגב, מדברים על כורים שהם 2,700 מגוואט שומיים כל אחד, וזה דבר עצום. אמרתי בתחילת דברי שאני בעד כוונת כוח גרעיניים, אבל אני מציע שיבדקו אתרים אלטרנטיביים בצורה הרבה יותר רצינית מכפי שזה נעשה עד עכשיו, וזאת הנקודה העיקרית שעליה אני מבקש למקד את הדיווח בוועדה.

היו"ר י. ארידור:

כפי שאני רואה, יש שורה של בעיות שכדאי שהאורחים שלנו יתנו עליהן את הדעת, וזה הפרוצדורה הכללית שקשורה בהקמת כורים גרעיניים, מבלי להתייחס לכורים הספציפיים שעומדים על הפרק. (ב) באיזה מידה הולכות ונקבעות עובדות מוגמרות, אפילו לא מהבחינה הפורמלית, אלא מבחינה מעשית, באופן שיאמרו: השקענו כך וכך ואי-אפשר לשנות את הדבר שבטבילו באר ההשקעות. (ג) וזאת שאלה מדעית-כלכלית - באיזה מידה הכורים האלה פתוחים, ובאיזה מידה ניתן לקבוע אותם, או להקים אותם גם בנקודה שהיא אינה קרובה למים. אני חושב שאלה הן השאלות שאגב צריכים לתת עליהן את הדעת, ויתחיל אולי מר קוברסקי לגבי האספקט הפרוצדורלי.

ח. קוברסקי:

אני אתייחס לאותו חלק בדבריו של חבר הכנסת מואב שקשור לענין חוק התכנון והבניה, וזאת לא רק בתוקף תפקידי כמבכ"ל משרד הפגים, אלא גם כיו"ר המועצה הארצית לתכנון ולבניה. אני רוצה לומר משפט פותח, כדי להסיר כל אי-הבנה ובצורה הברורה ביותר. אין בשלב זה, ולא יביתן למישהו במדינה להעמיד את המערכת המוסמכת בפני עובדות, ואני קובע שלא באופן פורמלי ולא באופן מעשי יש עובדות בשטח. אבל אני אומר גם לגבי העתיד לא יביתן.

היו"ר י. ארידור:

בתחנת הכוח של חברת החשמל בבית הכרם למשל, למעשה הועמדנו בפני עובדות.

ח. קוברסקי:

אני רוצה, ברשותך, להסביר שיש כאן טעות. לא הועמדנו בפני שום עובדה בבית הכרם, והראייה, לא הוצאה אגורה שתוקה אחת בבית הכרם. ההיפך מזה הוא הנכון. בתהליך הדיווח החמרגו כל-כך והעמדנו תנאים רבים, שהגברת החשמל שוקלת הסתלקות מן התחנה. אני קובע שבבית הכרם לא נקבע דבר שיש לו משקל של מיליגרם אשר מצביע על קביעת עובדות.

י. ארנון:

הירושלמים מבין חברי הדירקטוריון עומדים על כך שנעביר את התחנה הזרה למקומה המקורי. לכן לא עשו עוד שום דבר, כי יש התנגדות.

ח. קוברסקי:

כאן אנחנו עומדים בפני הצטדקות הפוכה בדיוק, כי מאשימים אותנו שהיינו זהירים יותר מדי ומחמירים מדי.

אני רוצה להסביר את התהליך, כי אני מבקש את הבנתו של חבר הכנסת מואב. היתה תביעה מטעמים של שעת חירום, להבטיח שהתחנה תופעל על טורבינות גאז. אנחנו בקשנו את השקרת לשמירת איכות הסביבה לערוך סקר השפעה על הסביבה, וחברת החשמל קבלה את כל ההבחיות של השירות. זה בא לפני גופי התכנון בוועדה המחוזית,

ח. קוברסקי:

זוהו הועבר לאישור לוועדה המקומית. היה ערעור בפנינו. הדבר הזה בא לפני המועצה הארצית לתכנון ובניה. המועצה מינתה ועדה מיוחדת בראשותו של מר גלס ממשרד המשפטים. בוועדת ערר זו הוחלט להחמיר עוד יותר, מעבר להחלטתה של הוועדה לשמירת איכות הסביבה. אבל יש דעה שוועדת הערר החמירה מעבר למידה. טענה זו אנחנו בודקים היום. מפני שתחנות טורבינות גאז פועלות היום, ומטעמי זהירות החליטו להפעיל אותה בשעות מוגבלות, שזוהו הופך את הענין לבלתי-אפשרי. אני מספר את הפרטים האלה כדי להראות כמה עוצמה יש בחוק התכנון והבניה כפי שהוא היום, ואין להוסיף עליו. אני הייתי צריך להיות ראש התומכים בדברי חבר הכנסת מואב, ומתוך רצון להגן על מגמות תכנון, אני חושב שלבוא היום בהצעות אל חוק שיש בו חומרות, שבהרבה מקומות בעולם הן לא קיימות, להוסיף עליו עוד דברים - לדעתי, לא חוקים נוספים דרושים לנו, אלא היערכות יותר גבוהה בניצוח דרושה לנו. והבעיה איננה סעיף זה או אחר בחוק, כי יש לנו סעיפים שאנו יכולים בכלל לשתק את הכל. אני מבקש הפעם להרחיב קצת, כי אולי אצליח לשכנע שלא במשרד זה, לפי עניות-דעתנו, הבעיה קיימת.

יש לנו במדינה 3 סוגי תוכניות ו-3 רמות בתכנון. יש לנו תכנון ארצי, עם מועצה ארצית לתכנון ולבניה, שמופקדת על התחום הזה. יש לנו תכנון מחוזי, עם ועדה מחוזית לתכנון ולבניה, ותכנון מקומי עם ועדה מקומית. המחוקק קבע בהיררכיה של התוכניות, שהתוכנית הארצית עדיפה על פני תוכנית מחוזית, ותוכנית מחוזית עדיפה על פני תוכנית מקומית, כאשר רמת הפירוט של התוכניות הולכת ומתרחבת בסולם מלמעלה למטה. תוכנית ארצית בדרך-כלל על-פי משמעויותיה בחוק התכנון והבניה היא למעשה מדיניות התכנון הלאומית של ממשלת ישראל בתחום התכנון הפיזי. היא קובעת את ההקצאות העיקריות של שטחי המדינה ליעדים השונים, על-פי תפישה כוללת. לממשלה אין רוב במועצה הארצית לתכנון ולבניה, והרכבה אושר על-ידי הכנסת. רק לפני זמן קצר החלטתם על הרחבת המועצה ל-31 חברים. הגוף הזה הורכב כך כדי שייצג את כל גורבי שיקול הדעת האפשריים.

שבית, אין עדיין אתר מוקצה. הואיל ועל חוק התכנון והבניה מופקד משרד הפנים, אני מודיע באופן המוסמך ביותר, שאין עדיין אתר מוקצה, ולא יוקצה אתר, אלא אם כן יוקצו לנו אתרים אלטרנטיביים, ולא בתחיל בדיון עד שלא יוגשו לנו, כפי שבדרש, לפחות שלוש אלטרנטיבות, עם "מיני רפורט" של תזכיר ההשפעות על הסביבה לגבי כל אתר ואתר, וניתוח היתרונות והחסרונות של כל אתר, על-פי כל המרכיבים הכלכליים, המשקיים, הסביבתיים, הידרולוגיים, אקלימיים וסייסמוגרפיים.

כאשר הממשלה דנה בשעתו בנושא תחנות הכוח הגרעיניות, גשלה מכתב על-ידי מזכיר הממשלה ליועץ המשפטי לממשלה, והממשלה רצתה לדעת מה סמכותה היא בענין ומה סמכותם של גופים משרדיים בענין. היועץ המשפטי לממשלה הגיש חוות-דעת, שבה קבע, שהסמכות אשר צריכה לאשר את נושא הקמתו של האתר היא המועצה הארצית לתכנון ולבניה. ברגע שזה הונח על שולחן הממשלה, חדלה הממשלה לראות עצמה כמוסמכת ליזום, לטפל, לנקוט עמדות, אלא לאחר שהמועצה הארצית תחליט.

הערה שלישית. כאשר שר המסחר והתעשייה הביא לממשלה לפני חודשים אחדים הצעת התקשרות עם החברה האמריקאית המייצרת כורים גרעיניים, באנו אנחנו והטלנו וטו על ההחלטה והודענו שבתנגד לזה. זה היה בספטמבר-אוקטובר 1976. היה לנו חשש, שילכו ויזמינו תחנות כוח. המדינה תיכנס להתחייבויות של מיליארדי דולרים, ויצא רידינג ה' ו-ו', וכל הטענות שלנו יהיו לאחר מעשה, לאחר מחויבויות שאי-אפשר לסגת ממה. עיכבנו את הקריאה בממשלה ובאנו עם הצעה בגדית, שבסופו של דבר בתקבלה גם על-ידי שר המסחר והתעשייה.

ח. קונרסקי:

הנחלם שם שהממשלה לא תבצע את ההחלטה אלא לאחר שהמועצה הארצית תחליט, ותייבה את שר המסחר והתעשייה זאת שר האוצר, שבהסכם אשר יחתם עם האמריקאים, יכנסו סעיף שיאמרו, שלהסכם לא יהיה תוקף אלא לאחר שהמועצה הארצית לתכנון ולבציה תאשר את האתר. כך מופיע הענין הזה.

הערה רביעית - האם דרושים חוקים נוספים. אני מבקש מאד להימנע מזה, כי לא חסרים לנו בחוקים הקיימים אפשרויות. כל הערותיו של חבר הכנסת מואב הן בתחום ההתנהגות, והרי שום חוק אינו ניתן פתרון לבעיית ההתנהגות.

ב. מואב: אבל יש כאן ענין עקרוני.

ח. קונרסקי: הרי לכאורה יכולים להחליט על התנגדויות. הסמכות להחליט אינה משתנה, היא בידי המועצה הארצית. אתה מדבר על מושג של ציבור, ואני מבקש להגדיר לי מה זה ציבור. ציבור יכול להיות מושג בלתי-מוגדר עד אין סוף.

ב. מואב: אבל יש בחוק שלנו נושא של הפקדה.

ח. קונרסקי: אני אתיחס לזה. לא בכדי המחוקק בישראל קבע אפשרות התנגדויות לשני דרגים בתכנון: בדרג של תוכנית מתוזזת ובדרג של תוכנית מקומית, וזה כולל גם תוכנית מפורטת, מפני שתוכנית ארצית בעצם טבעה היא איננה תוכנית מפורטת. גם בנושא התחנה תהיינה אפשרויות להתנגדויות בשלבים של הבינוי, בוועדה המחוזית ובוועדה המקומית. בקשר לתוכנית ארצית אין אפשרות להגיש התנגדות.

לפני שהמועצה מסכמת את הדיון בתוכנית הארצית, היא חייבת להביא אותה להערות הוועדות המחוזיות והמקומיות ולשמוע את הערותיהן. גם הוועדות המקומיות מורכבות מאנשי ציבור. אלה הם גבחרי ציבור, שהעם בוחר בהם במקומותיהם.

ב. מואב: אבל ועדות אלה אין קובעות, אלא ממליצות.

ח. קונרסקי: אבל גם אם תהיה התנגדות, לא המתנגד מחליט. הציבור משמיע את הערותיו ואנחנו מחליטים. הערותיך היו בתחום יעילות הפרסום ובתחום תהליך הדיון, והפרטים שביטנו לאזרחים כדי שידעו במה מדובר. אני החלטתי למשל, שלישיבת המועצה הארצית לתכנון ולבנייה לאחר הפסח, שתדון בתוכנית, אציע למועצה להפוך אותה לישיבה פתוחה, ואני מתכוון להזמין לישיבה זו את ראשי העיריות, את כל ראשי המועצות המקומיות, את כל הגופים הוולונטריים שעל-פי סעיף 100 לחוק יכולים להגיש התנגדות, ואפילו להזמין את הגופים החדשים שקמו. הדיון יתקיים במשך חודשים אחדים. כי בזה אני מקבל את דעתך, אינני חולק עליה. אני בעד בטיחות ובעד זהירות, ובעד אספקת מידע.

ב. מואב: ועדת ברוגנדר היא ועדה לבדיקת השלכות סביבתיות. היות ואני דברתי על אתרים, בנושא העיקרי של קביעת אתרים הוא בדיקת השלכות בטיחותיות, והפחדים העיקריים של הקמת תחנת כוח גרעינית אינם השלכות סביבתיות, אלא השלכות בטיחותיות. כך שהוועדה הזאת לוקה בחסר, בכך שהיא עוסקת באספקט צר.

ח. קונרסקי: הוועדה התייחסה לאספקטים הנובעים מחוק התכנון והבניה. גם ועדת הרישוי צריכה לעשות אותו דבר ולהעמיד לרשות הציבור מידע מפורט. זו דעתי, ולחזור על אותו תרגיל שלנו, או המועצה יחד עם ועדת הרישוי.

ח. קוברסקי:

לסיכום, אם אתם רוצים להיות בטוחים שאנחנו מקיימים תהליך נכון מבחינת אחריות לגבי הציבור, דרך זכותו הבסיסית של הציבור לדעת את האמת על דברים שעשויים להשפיע על בטיחות חייו ועל איכות חייו - אין בינינו מחלוקת על כך, ואני בהחלט מחייב ומקבל את המשאלה הזאת.

אני רוצה לומר לחברת החשמל - ותקבלו את

דברי בצורה ידידותית, כי אתם יודעים שבנושא חדרה, כאשר צייתתם לדברים שלנו, בסופו של דבר יצאתם בשלום לגבי קביעת האתר, ואני אציע לכם גם כאן. ככל שתרגו באינפורמציה לציבור ובהסברה לציבור, תתקדמו יותר. ככל שהעגין ייראה לכם מכביד יותר ואתם תחשבו שאתם מתקדמים, בלי שהציבור יחוש שהתהליך היה אחראי והגון וזהיר, יש לו דרכים - אם חוקים אלה או אחרים - כדי לבטא את עצמו במדינה, ובמיוחד בשנים אלה. לכן אני בעקרון ובפרקטיקה מקבל בסיסית את משאלותיו של חבר הכנסת מואב. אני גם הודעת על דברים קונקרטיים מפורשים שאנחנו מתכוונים להם. יותר מזה, אני מודה שהוועדה שלנו בראשותו של מר ברובינדר בראשית דרכה גישה קצת. זה טבעי, היא גם לא היתה מצויינת באמצעים. אם יהיה צורך, נחזק אותה בעוד מומחיות מקצועית. בוסף לכך, אם לגבי כל מיני בתונים וסקרים וביטוחים של חברת החשמל יתעורר צורך לערוך בדיקה עצמית מקבילה, לא נהסס לעשות את זה. אנחנו מתכוונים ללמוד מהבסיון. כך עשינו בחדרה. אחרי שכולם עשו, באנו ברגע האחרון והזמנו ועדת מומחים מיוחדת, פלוס מומחה מחוץ-לארץ, והוועדה לא החלה לדון עד שלא קבלה עורך-דין ושיבינו לה מקום.

ג. מואב:

צריכים להיזהר בשמיעת הצעותיהם של המומחים. שמענו את הצעותיו של ספורן.

ח. קוברסקי:

המומחים שהוזמנו לחדרה קבלו הנחיות והיו זהירים. הם רצו נבחל תנינים, וכל הסקרים הופנו לכאן. אנחנו שיבינו ומיקמנו את זה בצפון לבחל חדרה. זו עובדה שהמועצה הארצית לא קבלה סקרים ומומחים מטעם חברה, אלא נשענה על בדיקה שלה.

הערה אחרונה. השירות מצדו בודק היום את שלוש האלטרנטיבות והוא יגיש את ממצאיו. מדובר בפלמ"חים, ניצנים וזיקים, וניגש לאתר בחלוצה. אני חוזר ואומר שעוד לא נקבעה עובדה, ואין כוונה כזאת. כאשר המועצה תדון, יהיו לפניה מסמכים לגבי כל אתר ואתר. הממשלה לא נקטה בשום תכסיס של השהיה. הממשלה נהגה על-פי הסמכות המוקנית לה כאשר חבר כנסת מגיש הצעת חוק פרטית. הזכות הזאת מקנה גם לממשלה את האפשרות להתלבט בתוך עצמה, אם היא מקבלת את החוק, או לא. אני חושב שזה שמוש בזכות לגיטימית לקיום ממשל תקין.

ג. מואב:

תרשה לי לצטט מדברי שר הפנים הנוכחי, שעמדתך היתה ברורה כאן בוועדה, אבל השר לא היה מוכן לומר שהממשלה מתנגדת, ולזה אני קורא השהיה.

ח. קוברסקי:

אתמול ביתנה הוראה לכתוב שהוא מתנגד.

היו"ר י. ארידור:

תודה רבה. רשות הדיבור למר עילם, מבכ"ל הוועדה לאגרגיה אטומית.

ע. עילם:

אני אגע רק בכמה נקודות שהעלה חבר הכנסת מואב לגבי שאלות שנשאלו, וראשית לנושא שבאמת צריך להטריד את כולנו, והוא הנושא של בטיחות הכורים וההשלכות הנובעות מכך. אינני מזלזל בבעיות הסביבתיות, אני חושב שהן חשובות מאד, אבל הנושא הקריטי הוא נושא הבטיחות.

כמו מר קוברסקי, אני יודע מצד הוועדה לאנרגיה אטומית, שאתר איננו מאושר משום בחינה, ואין שום צל של ספק בנושא. שום אתר איננו מאושר. לא האתר בניצנים, פלמ'חים, לא זיקים ובחלוצה. יש בדיקות בשלבים שונים. האתר בחלוצה באמת נבדק בסדר קדימות קצת טובה, אבל כדבע אין שום אתר מאושר, והמועצה הארצית לתכנון ולכנייה היא אשר בעצם מרכזת את כל העבודה והדברים מתנתבים אליה.

לנושא של הבדיקות של כל מערכת הכורים, המדינה נערכה בדרך שאותה יתאר חבר הכנסת מואב. רצייתי רק לחזק את ידך וידיה של ועדת הפנים ולהסביר את הדרך שבה הלכו עד כה. יש בקרה ויש פיקוח. הוועדה לאנרגיה אטומית אינה גוף ביצוע. היא מענה בפיקוח בסירה אחת עם חברת החשמל. לוועדה לאנרגיה אטומית יש אחריות ממלכתית כוללת, ונכון שהאינטרס שלה הוא גם להגביר את התודעה ואת ההבנה ולקדם את הנושא, אבל לא להיות צד בהקמת התחנות. אגף הרישוי הוא גודל, קשה לומר עליו שאין לו מומחים, והוא גוף כהחלט עצמאי ומנותק מכל לחצים. אני חושב שנושא זה, במדינה כשלנו, כשמדובר על אגף, הרי שהוא התחיל לעבוד בצורה טובה, ולא מתקבל על הדעת שנושא בדיקות, הן בתחום אישור האתרים והן בתחום הספקים, יעברו מבלי שתינתן עליהם חוות הדעת, ובעצם האישור הסופי. הדבר הזה מעוגן בחוק ובתקנות, וקשה להאמין שהוא יישמט בין הכסאות.

מעל לזאת, בהתאם לאותן תקנות הוקמה ועדת בטיחות גרעינית עליונה, ועדה מייצגת שהיא ועדה ציבורית. והיא נבחרת ואינה מתמנהת אקציו פיציו על-ידי מוסדות, אלא מתמנה על-ידי הציבור, לפי כישוריהם המקצועיים של האנשים, ורק על-סמך הכישורים המקצועיים, והבחירה באה לכסות את כל מגוון התחומים שבהם צריכה לעסוק הפעילות הציבורית. ועדת הבטיחות הגרעינית העליונה היא בעצם גוף סבך, והיא סוברנית לקבוע עמדה ללא כל קשר עם חוות הדעת של ועדת הרישוי, של חברת החשמל, והיא יכולה במפורש להגדיר פעילויות בהתאם לשיקוליה. היא גם אינה חייבת לקבל את פסיקתו של מנכ"ל הוועדה לאנרגיה אטומית, ויש לה זכות לערער על החלטתו לתת רישוי בטיחותי, ולערער על כן בפני הסמכות העליונה. יותר מזה, ומי שיטרח ויתעניין בסדרי עבודתה של הוועדה, יראה שיש כאן בקרה על בקרה. בקרה של הוועדה העליונה לבטיחות לאומית על הבקרה של הוועדה לרישוי.

ב. מואב: זה הכל אותו דבר.

ע. עילם: בסופו של דבר מגיעים תמיד לרשות העליונה.

על-כל-פנים, לפי מיטב נסיוני, לא גאגף הרישוי בוועדה לאנרגיה אטומית יש עיכובים כלשהם לגבי קביעת עמדה. חוות הדעת היא נחרצת; זה לא נוח ולא נעים, וזה קיים ואני נתקל בזה כמעט יום-יום.

כאשר לחוות הדעת ולפתיחות בפני הציבור. אני שותף לסימני השאלה שהציג מר קוברסקי בקשר למלה ציבור, אבל אני חושב שהציבור הרחב חייב לקבל הסבר כנה. בנושא זה נעשה לדעתי פחות מדי, ואני חושב שבעתיד צריך לחייב את כל הגופים שעוסקים בכך לתת הסבר ולומר מה הן בעצם הסכנות, מה עומד לקרות, ואין להסתיר דבר. אבל לא בכך שגיאה. משום שכדי שתינתן לאנשים אפשרות לתת חוות-דעת מקצועית או הצעות שיכולות לתרום משהו, צריך ללמד הרבה יותר. השאלה היא כיצד עושים את זה, ואם בכלל ניתן לעשות את זה. לי נדמה שקל מאוד לאדם להבין שכשבוניס מול ביתו בית של 10 קומות, זה חוסם לו את הראייה. קשה מאוד לדעת אם המיגון של 8 מטר בסוף כן יעזור פצצה כזאת או לא. השאלה היא לכן, איזה סין נתונים צריך לתת, ובאיזה שלב.

אני בתוך הוועדה לאנרגיה אטומית ובמסגרת שני הגופים שהוקמו לצורך הבטחת הבטיחות, עדיין מתלבט. אנחנו עומדים במצב קשה מאד של איסוף אינפורמציה והזרמתה לאותם אנשי מקצוע, כדי שהם

ע. עילם:

יהיו מסוגלים לתת את חוות הדעת. הבעיה היא בקשר לציבור, איך מלמדים את האנשים מה קורה ועל מה צריך להתמקד. צריך למצוא את הדרך איך לעשות את זה ולהסביר את הדברים בצורה פתוחה. הקו של הוועדה לאנרגיה אטומית לעתיד לבוא - ואני יודע שחברת החשמל בתחום שלה נערכת לזה - הוא להסביר קצת יותר.

לגבי השאלה כיצד להיערך במסגרת חוק התכנון והבניה, יכול להיות שהדרך הטובה ביותר היא להשתמש בחוקים הקיימים ובמסגרות הקיימות, ולהשתמש במועצה שהיא תקבל את כל הפניות והיא תמנה ועדות משנה, ולתת את ההרגשה שהצדק לא רק נעשה, אלא להראות שהוא גם נעשה. הוועדה לאנרגיה אטומית צריכה לעשות את עבודתה בכל מצב שהוא, בין אם הציבור יעלה את הנקודות הכואבות, או לא. אני חייב לצאת מתוך הנחה שהציבור לא יפנה את תשומת-לבנו לכל הסכנות, כי הנושאים של הכורים הגרעיניים, הנושאים של סכנות המלחמה הם לא נושאים שצריך להניחם אך ורק לתשומת-לבם של הגרים בסביבה. סכנות יכולות להיות הרבה יותר. לכן, אנחנו צריכים לעבוד בכל מקרה, ותשובות צריכות להיות בכל מקרה. הדבר תלוי בסדרי העבודה והתהליכים של אותה מועצה. כי הדבר החשוב ביותר שיהיה, זה שהדברים באמת ייעשו, וייעשו בלוח זמנים מתקבל על הדעת, והשאלה היא איך נערכים לזה. באשר ללוח הזמנים, אני חושב שזה יהיה אולי קצת הסבר לקביעה כביכול של העובדות בשטח. הקמתה של תחנת כוח גרעינית הוא תהליך...

היו"ר י. ארידור: בקביעת האתר בשטח אין כוונה שכבר מתחילים לבנות. זה שלב הרבה יותר מוקדם.

ב. טואב: כשאתה משקיע 100 מיליון דולר באזור אחד, אתה למעשה גמרת. אי-אפשר להתנגד אחרי

שהתשתית כבר הוכנה.

ח. קוברסקי: הם קבלו דק את האישור לקביעות טרוםיות. זה סיכון שלהם, שהם יצטרכו לשנותו.

ב. טואב: אני שמח לשמוע את זה.

ע. עילם: הבעיה היא מורכבת ומסובכת מאד, וכדי לעמוד בלוח זמנים הגיוני - לא של 5 שנים, אלא של 10 שנים - צריך לעשות במקביל הרבה מאד פעולות, בכל התחומים, וקשה להעלות על הדעת שאם ירצו לעשות את העבודות האלה, שאפשר יהיה להגיע ללוח זמנים סביר. לכן צריך למצוא דרך לעשות בדיקה זהירה בכל הדרגים האלטרנטיביים לשיקול דעתם של אלה אשר חייבים לעשות את הבדיקה, ולוקחים את הסיכון הזה. הסיכון הוא מחושב, והוא צריך להיות מחושב. אני מודה שבנושא של בדיקת האתרים, כולל האתר של ניצנים, בשנה האחרונה זירזנו את הקצב. בין בדיקה לבין הכנת יסודות יש הבדל, ואין להעלות על הדעת שהנושא יועלה מבלי שיתקבל אישור שהחלק הקריטי של הבדיקות כבר עבר. גם בהכנה תהיינה בעיות, אבל אלה בעיות שמועדן מאוחר יותר.

כדי לסכם את הנקודות שרציתי להדגיש, לכולנו יהיה יותר נוח, שלציבור תהיה יותר הבנה ושיהיה שקט נפשי לציבור לגבי תוכניות הבדיקות, כדי להגיע לכך. לכולנו גם יהיה יותר נוח שיהיה צנור ברור להעלאתה של הסתייגויות ושדרך הטיפול בזה תהיה דרך מסודרת. בין אם זה בשטח בחוק הקיים ובמסגרות הקיימות, ובין אם זה בתחיקה אחרת, הוועדה לאנרגיה אטומית אינה נכנסת לענין זה. אנחנו קודם נעמיד את עצמנו לרשותה של הוועדה לתכנון ולבניה בכל דרך שבה ייקבע, נקיים את המגע הזה עם הציבור וניתן את ההסברים הדרושים. אני חושב שכל העבודות ביחד, נתחום הבדיקות, ההסברה והחשיפה, בסופו של דבר תוכלנה לקרב אותנו למטרה, שהיא כוח בטוח, אנרגיה פתוחה למדינה.

ה'ר"ר י. ארז

כמה סחברי הוועדה בקשר השותף ילכו, אבל אני מציע שיקבע הסדרים ממצבי חברת החשמל ומשדור המסדר והתעשייה, כדי שהשאלות ילכו חזרה יותר עניינית.

ג. נלקין

בתחילת דברי אני רוצה להעיר, שהאיטסה שאותה הביא חבר הכנסת מאב לא היתה מדוייקת, והייתי רוצה שהחברים יתייחסו בצורה כזאת, ואולי אסביר את זה. הבעיה מתייחסת לאתרים פנימיים שהוכנו בשנות החמישים. זה לא נכון. הם הוכנו בשנות השבעים. בשנות החמישים הועה היתה, שאין תחנת כוח שפועלת על אתרים יבשתיים, ושלא תהיה אף תחנה כזאת לעולם. זו היתה הועה הטכנולוגית בשנות ה-50, וכאשר הוועדות בארץ דנו בזה, לא היקצו אתרים פנימיים.

בהתחלת שנות ה-60 היתה באנגליה תופעה מעניינת, שמישהו גם עשה על כך דוקטורט; זה היה דעיון של כור גרעיני שקורר על-ידי הליום, עם טורבינת גאז כמו בבית הכום - וזה בסהרה. ידוע לי שניסו לעשות את זה. במקביל היתה התפתחות בהונגריה, ובשנות ה-60 היתה הועה הטכנולוגית בעולם, שלא קיימת אף תחנת כוח יבשתית, אבל לא מן הנמנע שיהיו תחנות כוח יבשתיים. ובעצם, בסוף שנות ה-60 הוצעו שני האתרים האלה, חלק ביוזמת לשכת התכנון של אזור הדרום, בחלוצה ובמסאבי שדה, בשיתוף-פעולה של חברת החשמל והוועדה לאנרגיה אטומית, כאשר קדם לזה אקט אחר. בראשותו של סר ר. חביב סימנו סקר מיוחד, וביצע אותו פרופ' אשנר - "דה סטייט אוף דה ארט" של מגדלי קירור יבשים. התוצאה של הסקר הזה אומרת, שבשלב זה אין טכנולוגיה שמאפשרת להקים בארץ תחנות כאלה בפנים הארץ, אבל הטכנולוגיה הזאת בפתח, ולכן הוא ממליץ להקצות שני אתרים בפנים הארץ כדי להיות מוכנים לזה. זה נתן דחיפה מסויימת לאותה החלטה על חלוצה ומסאבי-שדה. דחיפה נוספת היתה בדעיון המוביל המלוח, שגם הוא לפי התוכנית של סר בך, ולכן הוועדה המחוזית בתוכנית שלה, שהוגשה למועצה הארצית, התייחסה לשני האתרים האלה.

ב. מואב

האתרים האלה נבחרו על-פי הגובה שלהם כדי למשוך מים מהים, בשנות ה-50 דווקא. עכשיו אתה מדבר על מגדלים יבשים.

ג. נלקין

האמת היא שאי-אפשר לתת הוכחה על לא. אני הייתי חבר בוועדת יפתח בשנות ה-60. שם לא הומלצו האתרים האלה. לא דאיתי אף מסמך בסוף שנת 60 בו הוצעו האתרים הפנימיים.

ג. מואב

זה מופיע כאן, שבסקר ראשוני בשנות ה-50 הציגו אתרים שאינם גבוהים מ-100 מטר מפני הים כדי למשוך מים מהים. זה חשוב, כי זו הנקודה החשובה ביותר אם מדברים על מגדלי קירור, באמת אפשר לפסול את זה על הקף.

ג. נלקין

אני אתיחס לעצם הדעיון הזה, כי הדבר הזה נבדק ויש לו על מה להתבסס.

י. בארי

השאלה היא אם היה, או לא היה שיקול כזה.

ג. נלקין

השמות חלוצה ומסאבי-שדה מופיעים בתוכנית בצורה מפורטת. אנחנו נלקחו את זה והאתרים האלה הועלו על פני הספה. מהו "סטייט אוף דה ארט" לגבי פיתוח טכנולוגי, לא היתה הוראה להקים תחנת כוח באתר חלוצה או במסאבי-שדה, ומה יכולים לעשות טכנולוגים לפתרון זה עכשיו? כי זו השאלה הקרדינלית. מה אפשר לעשות? ישנם שלושה פתרונות טכנולוגיים: (1) מגדלי קירור יבשים; (2) מגדלי קירור של מים, שמושכים מים למגדלים אלה; (3) משיכת כמויות גדולות של מים לקירור התחנה והזרמתם בחזרה.

ס. נלקין:

זה הפתרון שעליו שאל חבר הכנסת מואב, ואני אתיחס בראש וראשונה לפתרון השלישי. תחנת הכוח, שמתוכננת לשני כורים בלבד, צריכה עד שני מיליארד קוב מים לשנה, בזרימה. זאת אומרת, אנחנו דנים בזרימה שהיא פי 8 מהמוביל הארצי. מדובר על 8 עד 10 מסלולים שמביאים את המים האלה לאתר חלוצה כביכול, מעלים אותו לגובה של כ-150 מטר, מעבירים אותו לשם ואחר-כך 8 או 10 צנורות אחרים מחזירים את המים מחוסמים במקצת, ב-8 עד 10 מעלות, חזרה לים. זאת אומרת, זה מין מוביל מלוח בזה, שיבוא לחלוצה ובחזרה.

חבר הכנסת מואב שאל מה תהיה כמות האנרגיה שתידרש להזרמת המים האלה. אמרתי, בערך 20% מהאנרגיה, אבל הוספתי שזה אספקט אחד של הבעיה. זה בערך כ-20% של האנרגיה, אבל אין זאת אומרת שזה הדבר היחיד שזה 20% אנרגיה, ואין זאת אומרת שזו המניעה היחידה או העיקרית לאי-הקמת הכורים האלה. הפתרון הזה אומר הזרמת כמות מים כדי 2 מיליארד קוב בלחץ, לא בזרימה חופשית שאין בה לחץ, אבל בצנורות לחץ עד לגובה מסויים; צנורות שכל בקע בהם - ומדובר בצנורות בטון ובמי ים קוריזיביים, שלא זורמים באף מקום בעולם - וכל סדק בזה ממליח את הסביבה כולה. כאשר גציב המים התבקש להביע דעה על דבר כזה למרחקים הרבה יותר קצרים, הוא אמר: אני אסכים לזה רק בתנאי אחד, שאלה יהיו צנורות על הגשר מעל לפני הקרקע, כי אז אני אוכל לראות את הנזילה. אם הצנורות יוטמנו בתוך הקרקע, תהיה המלחה של האדמות, ואני בתור גציב המים אינני מסכים לזה.

יש כאלה שרואים בבעיית ההמלחה את הדבר העיקרי; ולא-דווקא 20%, למרות ש-20% היא כמות אנרגיה גדולה.

ג. מואב: קבלתי כבר הערכות שגם 6% היא כמות גדולה.

ס. נלקין: זה חשבון פשוט. אפשר לעשות את החישוב, ותקבל אותו בכתב.

הבעייה העיקרית של המוביל המלוח הזה היא בעיית האמינות. דהיינו, אפשר לבצע את זה, אין בזה סייגים עקרוניים. תחנת הכוח אינה יודעת אם המים האלה באים במרחקים קצרים או במרחקים ארוכים. היא אינה יודעת אם היא ממוקמת על חוף הים או במקום רחוק. אין סייגים עקרוניים תיאורטיים לגוּשָׁא הזה. פתרון כזה אינו קיים באף מקום בעולם. בעיית הקירור של תחנת הכוח הגרעינית היא בעייה קרדיבלית, הרבה יותר מאשר בתחנת הכוח הקונבנציונלית. הסכנות העיקריות קשורות דווקא במערכות מי קירור למטרות שונות. אינני יודע אם אגף הרישוי היה מוכן לאשר אמינות של מאגרי קירור כאלה. בכל אופן, אמינות מי הקירור הוא הגורם השלישי, וצריך לשקול אותם אחד אחד.

דבר כזה מעלה שני פתרונות גוספים של התחנה. דהיינו, מגדלי הקירור היבשים שקיימים היום עד לתחנות של 200 מגוּוֹט, זה התחנה הגדולה ביותר שעובדת על מגדלי קירור יבשים באפריקה. אין תחנת כוח גרעינית על 400 מגוּוֹט שעובדת על מגדלי קירור יבשים. יש תחנות כוח קונבנציונלית עד 200 מגוּוֹט, שעובדות בהצלחה על מגדלי קירור יבשים. גוסף לכן קבלנו הודעה, שאין טורבינות גרעיניות בהספקים שאנחנו מדברים עליהם, שיכולות לעבוד עם מגדלי קירור יבשים.

יש פתרון שלישי, שלאגשים רבים הוא נראה כפתרון שיש לו יותר אבטחה טכנולוגית, והוא מגדלי קירור על מי ים. מגדלי קירור ו/או לגונות. לגונות - אנחנו מדברים על אגמים שהם בסדר-גודל מאד מאד רציני, ושם שוב פעם מופיעה בעיית המליחות.

מה בדבר אפשרויות ההגנה על כורים
כאלה?

י. בארי:

מ. נלקין:
יש שרואים בפתרון זוהה פתרון מבטיח.
מגדלי קירור כאלה לא נמצאים בעולם.
יש כמה תחנות קונבנציונליות, ובעיקר מגדלים כימיים, שהם משתמשים
במגדלי קירור מסוג זה בהספקים קטנים מאד. בביר-ג'רסי בארה"ב עומדת
להיות מוקמת וצריכה לעבוד בפריבציפ הזה. הפתרון הזה דורש טורבינות
סטנדרטיות, ויש כאלה שרואים בזה פתרון מבטיח. אנחנו חושבים שתוך
5 - 8 - 10 שנים אפשר יהיה להעריך אם הפתרון הזה באמת מתאים, ואם
הוא עונה לדרישות התחנות הגרעיניות.

אני מודה לך. בישיבה הקרובה נשמע את
המשך דבריו של ד"ר נלקין. אני מודה

היו"ר י. ארידור:

לאורחים שלנו.

י. בארי:
בעבר טיפלנו במיטרד הרעש הנובע מהמסלול
השקט של שדה התעופה לוד. אתמול קבלתי
מכתב אכספרס מאנשי בני עטרות, שנמנו עם הקובלים הראשיים בגד המיטרד.
הם מוסרים לי שעומדים להפעיל את מסלול 206. טרם נמצא פתרון לבעיות
הרעש והם הריצו מכתבים לגורמים המתאימים. בעקבות הצעתו לסדר-היום
של חבר הכנסת שיבמן טיפלנו בנושא זה, ונדמה לי שהוועדה אינה יכולה
להיות צד סביל בענין.

היו"ר י. ארידור:
אני מציע שבנושא זה תבדוק אולי עם
הגורם המוסמך, באיזה מידה יש יסוד
לתלונה זו, לענין שעתיד לקרות. אם תראה שיש יסוד לתלונה, מיד נכנס
את הוועדה לדון בנושא.

י. בארי:
נקודה שניה. בעת האחרונה אנחנו
שומעים לעתים די קרובות על שדידות
בתחנות דלק ומאנשים שיוצאים מתחנות דלק. היום התפרסם באחד העתונים
שמתקיימות התייעצויות במשטרת ישראל בשאלה כיצד להתגבר על התופעה.
נדמה לי שאנחנו רשאים לדרוש ממשטרת ישראל דו"ח כיצד הם מתכוונים
להתגבר על הבעייה.

אני חושב שאין התנגדות, ואנחנו נפנה
למשטרת ישראל בענין זה.

היו"ר י. ארידור:

אני מודה לכם. הישיבה בעולה.